

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1103343/2

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב יוסף יגודה – אב"ד, הרב ישראל דב רוזנטל, הרב סיני לוי

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד רון קלנר)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יוסף מעודה)

הנדון: חיוב בעל בגט בגין איסור 'פצוע דכא' בשל ניתוח עיקור שעשה ובגין טענת 'מאיס'

פסק דין

הונחו בפנינו סיכומי הצדדים בתביעת האישה לגירושין ולכתובה.

רקע והליכים

הצדדים נישאו לפני כעשרים וחמש שנים ולהם ארבעה ילדים ששניים מהם בגירים. הצדדים משתייכים לקהילה של שומרי תורה ומצוות. האישה עזבה את הבית לפני כשנתיים וחצי עם ילדיה. זאת לאחר הליך שנמשך כשנה של ייעוץ זוגי בסיוע שירותי הרווחה.

האישה הגישה תביעת מזונות ומדור האישה והילדים לבית המשפט בחדרה בחודש אוגוסט 2015.

בתאריך ט' באדר התשע"ז (7.3.2017) הגישה האישה תביעה לגירושין ולכתובה בבית הדין. הערך הנקוב בכתובה הוא 200,000 ש"ח לבד מעיקר כתובתה.

טענות הצדדים

טענות האישה

האישה מתארת חיים של סבל, אלימות מילולית הכוללת קללות, אלימות פיזית כלפי הילדים, אווירה של איום, רודנות ושבירת חפצים בבית. לדבריה מאסה בבעלה, ועתה יצאה לחופשי.

במהלך חיי הנישואין דרש האיש יחסי אישות תכופים באופן יום יומי, דרש שהאישה תתלבש בבגדים חשופים בפניו ואף צילם את האישה בבגדים אלו.

פעם כשנכנסה להיריון דרש ממנה לעשות הפלה אך היא סירבה. הוא עשה ניתוח לעיקור בחיתוך שבילי הזרע ללא התייעצות איתה. בשל כך הם אסורים זה על זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במשך שלוש השנים האחרונות לחייהם המשותפים הבעל לא עבד ולא פרנס את אשתו. בתקופה האחרונה אף התחיל בהתנהגויות מוזרות של לבישת בגדים שונים שאינם תואמים את אורח החיים בקהילה שאליה הם משתייכים.

כל ארבעת הילדים אינם בקשר עם האב.

בשל כל האמור מבקשת האישה לחייב את האיש בגירושין ובכתובה.

מחקירת הבעל הוכח חוסר אמינותו ושינוי גרסאות חוזר ונשנה.

סיכום טענותיה המשפטיות של האישה הוא:

1. הבעל 'פצוע דכא' ואסור עליה;

2. הבעל מתנהג עימה שלא כדין;

3. טענת מאיס עלי.

טענות הבעל

הבעל אינו מוכן להתגרש, הוא טוען כי הוא אוהב את האישה ואת ילדיו.

הבעל צירף מכתבים שכתבה לו אשתו, מכתבי אהבה, שלפיהם היה ביניהם קשר תקין סמוך למועד הגשת התביעות.

הבעל טוען שלא תבע יחסי אישות אסורים בשום מצב, ודרישותיו היו במינון סביר. אכן ציפה מאשתו לקישוט בחדרי חדרים בתקופה שהם מותרים זה בזה, וזה דבר לגיטימי. האישה לא הייתה פתוחה לקיים את חובותיה כאישה ונדרשה להדרכה.

עוד טען כי עשה את הניתוח לעיקור לטובת אשתו שלא תיפגע בריאותה. האישה העלתה טענה זו רק כעת שנים רבות לאחר ביצוע העיקור.

לדבריו, מעולם לא הרים יד על אשתו ואת חובותיו לשארה, כסותה ועונתה – קיים. הוכח שהיא שיקרה בבקשתה לצו הגנה בבית המשפט הן על סמך בדיקת הפוליוגרף שערך והן על פי הודאתה בבית הדין.

הוא מודה בחלק מהטענות נגדו על אלימות פיזית ביחס לילדים, מצטער על אלימות כלפי הילדים בצעירותם וסבור שזו הסיבה לכך שהם מתנכרים כלפיו. סיבה נוספת היא הסתה של האישה את הילדים.

הוא נתן לאישה את האפשרות לעבוד ולהתפתח. ייתכן שבגלל שבעבודתה היא נפגשת עם נשים חילוניות היא מושפעת ורוצה להתגרש.

דיון והכרעה

בית הדין יתמקד בהכרעת הדין בעיקר בעילת הגירושין בגין היות הבעל פצוע דכא ביוזמתו על ידי ניתוח שנעשה לבקשתו על ידי רופא מומחה לניתוק שבילי הזרע.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הנתונים הרפואיים

בסיכום הביקור אצל הרופא המנתח מתאריך י"א בכסלו תשס"ו (12.12.2005) המתאר את השתלשלות הרפואית עד לניתוח ואחריו נכתב:

ביקור חוזר מתאריך 3.8.2005

בן 33 נ+3, פועל.

הפציינט מבקש לבצע ניתוח VASECTOMY למניעת היריון.

הוסבר לו על אפשרות מניעה באמצעים אחרים.

הוסבר לחולה שאני לא ממליץ טיפול כירורגי לצורך מניעת היריון.

10.6.2005 החולה חוזר לבדיקתי. לפי דברו – לאחר שחשב והתייעץ עם אשתו.

נחוש בהחלטתו לבצע ניתוח VASECTOMY.

ב־26.7.2005 עבר ניתוח BILATERAL VASECTOMY. מרגיש טוב.

[...]

22.11.05 בדיקת זרע – אין זרע – לחזור לעוד בדיקה.

עד כאן ציטוט מסיכום הביקור.

גם בבדיקת זרע נוספת שערך הבעל לא נמצאו תאי זרע.

יצוין כבר עתה שהבעל שיקר לרופא שאמר שהתייעץ עם אשתו כפי שהודה בחקירה בבית הדין שלא התייעץ עם אשתו, אלא רק אמר לה שאינו רוצה עוד ילדים.

הבעל הציג חוות דעת מהרופא המנתח מיום ט"ו בטבת תשע"ח (2.1.2018). בתשובה לשאלה מה הסיכויי ההצלה בניתוח שחזור, צוין שעל פי הספרות הרפואית סיכויי הצלחת ניתוח לצורך שחזור תלויים בפרק הזמן שעבר ממועד הניתוח. במקרה דנן עברו ממועד הניתוח כשלוש־עשרה שנים. ניתוח לאחר פרק זמן של 9–14 שנים מצליח ב־79% לשחזור תאי זרע וב־44% מאפשר היריון.

במענה לשאלת בית הדין על אודות ניתוחי שחזור בארץ כתב הרופא:

בישראל, מטעמים דתיים ומסורתיים, ניתוח העיקור (BILATERAL VASECTOMY) מבוצע לעיתים נדירות ורק בבתי חולים פרטיים, על כן לא קיימים נתונים סטטיסטיים בנוגע לניתוחים הללו המבוצעים מידי שנה. עם זאת מובן שהכמות פחותה ביותר.

ניתוח השחזור, כמובן, נדיר עוד יותר ותדירות ביצועו בישראל כמעט אפסית (עקב חוסר ביקוש).

רקע רפואי אודות הניתוח

הרקע הרפואי נלקח ממאמרו של הרב אריה כץ המופיע בקובץ תחומין (כרך לד) על פי דברים שכתב לו פרופסור דניאל זיידמן, יו"ר האגודה הישראלית לאמצעי מניעה.

חיתוך צינורות הזרע (VASECTOMY) הוא שיטה רפואית לעיקור גבר באופן בלתי־הפיך. בשיטת עיקור זו חותכים את צינורות הזרע המובילים מיותרת האשך (האפדידימיס) לכיוון חלל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הבטן, וכך מונעים אפשרות מעבר של תאי זרע. בישראל כמעט אין מבצעים ניתוחים כאלו (רק מקרים בודדים בשנה), אולם בארצות הברית השיטה נפוצה מאוד, וקרוב לרבע מהגברים עוברים עיקור שכזה בשלב מסוים בחייהם.

אפשר לנסות להחזיר את המצב לקדמותו באמצעים מיקרו־כירורגיים, אולם הדבר מחייב מיומנות וסיכויי ההצלחה הם כ־50% בלבד. כמו כן, אם עברו יותר מארבע שנים מאז העיקור, סיכויי התיקון פוחתים.

המיקום המקובל לחיתוך הוא בתוך שק האשכים. מיקום החיתוך לא השתנה בעשרות השנים האחרונות, ואין הבדל בין מרכזים רפואיים שונים בעניין זה.

הדיון ההלכתי

איסור חתנות עם 'פצוע דכא' מפורש בתורה (דברים פרק כג פסוק ב):

לֹא יִבֹּא פְּצוּעַ דֶּכָּא וּכְרוּת שְׁפָכָה בְּקֶהֱל ה'.

ונתבארו הדברים בשולחן ערוך (אבן העזר הלכות פרייה ורבייה סימן ה סעיפים א–ב) על פי דברי הרמב"ם – באלו איברים נעשה פצוע דכא וכרות שפכה, וזו לשונו:

פצוע דכא וכרות שפכה אסורים לישא ישראלית [...]

איזהו פצוע דכא, כל שנפצעו הביצים שלו. וכרות שפכה, כל שנכרת הגיד שלו. ובשלשה אברים אפשר שיפסל הזכר, בגיד וביצים ובשבילים שבהם מתבשל זרע, והם הנקראים חוטי ביצים. וכיון שנפצע אחד משלשה איברים אלו או נכרת או נידך (פירוש נתמעך מענין פצוע דכא) (דברים כג, ב), הרי זה פסול.

במקרה דנן מדובר על חיתוך שבילי הזרע, ואם כן הנתבע הוא בכלל פצוע דכא האסור לבוא בקהל.

אומנם לכאורה יש לדון לפי דברי החזו"ן איש (אבן העזר סימן יב אות ז בסופו) שחידש שאיסור פצוע דכא בחיתוך שבילי הזרע קיים רק כשהחיתוך נעשה מחוץ לחלל הבטן, כלומר בתוך כיס האשכים. וזו לשונו:

והנה כפי הידוע על פי הרופאים השבילין נכנסין לעומק בגוף ועוברין כמו חצי קשת עד שנכנסין לגיד, ועוברין דרך הגיד וזורמין לחוץ. ומדלא הוזכרו בגמרא ובפוסקים, משמע דבמקום שהשבילין בפנים אינם בכלל פצוע דכא, ואינו נפסל אלא אם נפצע ונתק בגיד וביצים וחוטים שבהם, אבל לא בחוטים הפנימיים שבתוך הגוף. מכל מקום אינו נאסר בקהל ודינו כשאר עקר וכסריס חמה וכמו שכתבו התוספות סוטה (כו, א בד"ה אשת).

טעמו הוא שיש לדמות חיתוך שבילי הזרע למצבים אחרים של פצוע דכא וכרות שופכה – פגיעה באשכים או בגיד הנמצאים מחוץ לחלל הבטן. אולם אם החיתוך נעשה בחלל הבטן, דינו של האדם כעקר שאיננו סריס אשר מותר לבוא בקהל.

גם בשו"ת אגרות משה (אבן העזר חלק ד סימן כח) ביסס ונימק שנעשה פצוע דכא רק ב'חוטי ביצים' שהביצים תלויות בהם בתוך הכיס כסברת החזו"ן איש ואף הזכיר את דבריו.

אך לפי האמור במבוא הרפואי, ניתוחי העיקור נעשים בצינורות הזרע שבשק האשכים ולא בתוך חלל הבטן, וממילא מדובר במקום הפוסל את עובר הניתוח מלבוא בקהל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כיוון שמדובר באיסור חתנות, הדין הוא שכופים את הבעל לגרש את אשתו. כך מבואר בשולחן ערוך (אבן העזר סימן קנד סעיף כ): "כל הנושא אישה בעבירה [...] כופין אותו להוציא."

דין הכפייה התבאר בדברי בית שמואל (שם ס"ק לה):

[...] וכללא הוא הנושא אישה בעבירה כופין אפילו בשוטים כמו שכתוב בסוף פרק המדיר, וכן אם נשא שניה וכן כל הני דאיתא ריש סימן זה לכולי עלמא כופין בשוטים משום דמפורש בש"ס דכופין אותם. וכל הני דכופין מחמתה אין נותנים לה תוספת כתובה אבל כשהבית דין כופין לגרשה כשלא ילדה עשר שנים יש לה תוספת כתובה דלאו מחמתה הוא כמו שכתוב בתוספות סוף פרק הבא על יבימתו (יבמות סה, ב ד"ה כי).

כך נקטו כדבר פשוט אף בפסקי דין רבניים (חלק א פס"ד בעמוד 12).

כמו כן התבאר בדבריו של הבית שמואל העיקרון שיש לחייב את הבעל בכתובה ואף בתוספת כתובה גם במקרים שהוא מגרש בניגוד לרצונו, וזאת כאשר הכפייה היא מחמתו. במקרה דנן הכפייה היא מחמתו, דהיינו מחמת האיסור הרובץ עליו להמשיך ולחיות עם אשתו בגין מעשה שלו.

אלא שיש לדון בקביעה זו בהתייחס לחידושו של בעל שפתי חכמים מתוך דיוקו ברש"י – חידוש שרוב הפוסקים דחוהו:

לאחר הפסוק שבו נקבע איסור פצוע דכא נכתב: "לא יבא ממזר בקהלה"

רש"י שם פירש: "לא יבא ממזר בקהלה ה' – לא יישא ישראלית."

שפתי חכמים (שם אות מ) דייק מכך שרש"י פירש כן רק לגבי ממזר ולא לגבי פצוע דכא שנכתב לפניו באותה לשון: "[...] ממזר שנוצר בעבירה [...] לא יישא ישראלית כלומר אפילו אם נשאה כופין אותו להוציא ופצוע דכה אם נשאה לא יוציא."

נציין שרוב הפוסקים וכמעט כולם דחו את דבריו בשתי ידיים וביארו שאין כל סברה לחלק ביניהם.

הרב פני משה (ר"מ מקלעוואן, אבן העזר סימן ה מראה הפנים ס"ק ג) כתב על דברי השפתי חכמים: "ישתקע הדבר ולא יאמר." החתם סופר בתשובותיו (אבן העזר חלק א סימן יט) העלה שבוודאי אין שום פקפוק וספק בזה דלא קיימא לן כדברי השפתי חכמים ואפילו נעשה פצוע דכא אחר שנשא בהיתר אותו להוציא ככל חייבי לאווין, והאריך לבאר וליישב שם את דברי רש"י באופן אחר. גם בשו"ת מהרש"ם (חלק ג סימן צה) מבואר בדבריו בפשיטות שאפילו אם היה נשוי ונעשה פצוע דכא צריך להוציא ועוד רבים.

גם בשאלות (פרשת תצא שאילתא קנב) מפורש להפך משיטת השפתי חכמים, וזו לשונו של רב אחאי גאון שם:

ולא מבעיא פצוע דכא וכרות שפכה דאסיר ליה למינסב בת ישראל, אלא אפילו נסב איתתא ואית ליה בני בכשרותא ולבסוף הוה פצוע דכא או כרות שפכה כממזרא שויה רחמנא [וצריך להוציא].

וכן נשנו הדברים גם בדברי בעל הלכות גדולות (הלכות מיאון דף סה).

עוד נציין לכנסת הגדולה (הגהות טור אבן העזר סימן קנד אות טו) שהביא דעתו של פוסק הסובר שאין כופין לגרש וחלק עליו:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הא דנושא אישה בעבירה כופין אותו להוציא – דוקא כשהנישואין הם באיסור, אבל כשהנישואין הן בהיתר אף על פי שאחר כך עובר על דברי תורה אין כופין אותו לגרש – משפט צדק (חלק א סימן נט). וגם זה בעיני תימא.

עיין עוד בזה באוצר הפוסקים (אבן העזר סימן ה אות ב) ועיין בשו"ת עטרת פז (חלק א כרך ג אבן העזר סימן ב) שהאריך להביא הדוחים סברה זו.

בנידון דידן ייתכן לומר שאף לסברת השפתי חכמים יש לאסור, למרות נישואיו לאישה בהיתר, שהרי הנימוק שנתן השפתי חכמים הוא שממזר נוצר בעבירה ולא כן פצוע דכא, ואילו כאן הבעל עשה עבירה לסרס עצמו בזה שמיוזמתו עשה את הניתוח כך שיתכן שיש לאוסרו אף לשיטת השפתי חכמים והרי הוא כממזר שנעשתה עבירה. ויש עוד לעיין בזה ואכמ"ל.

לכאורה היה מקום לומר שלדעת הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה פרק טו הלכה ב) הסובר "שאיין לך בכל חייבי לאוין מי שלוקה על בעילה בלא קידושין אלא כהן גדול באלמנה" דהיינו שכל חייבי לאוין אינם לוקים רק ב'קידוש ובעל', כאן שקידוש בהיתר שוב אינו לוקה. אך יש לדחות זאת מכיוון שמכל מקום גם אם אינו לוקה עדיין יש איסור גם בביאה לחוד בלא קידושין. נוסף על כך, בשו"ת חתם סופר הנזכר הסביר שטעם הרמב"ם שאין לוקים אלא בדרך קידושין הוא משום שבלא קידושין כבר אסורה הביאה מכוח איסור זנות שלדעת הרמב"ם איסורה מדאורייתא. אך כל שיש קידושין, אפילו היו בהיתר, לוקה, ולא הוציא הרמב"ם אלא ביאת זנות.

הבעל טען בסיכומיו שהוא מוכן לעשות ניתוח תיקון העיקור כדי לשוב לאשתו. בית הדין סבור שבעצם הצהרה זו אין לשנות את פסק הדין שהרי במצבו הנוכחי האיש הוא בדין פצוע דכא. כמו כן, אין הצדקה להשהות את ההכרעה שכן אין מדובר בדבר של מה בכך שניתן לתיקון בקלות ובוודאות. ההפך הוא הנכון. בהתאם למה שפורט לעיל ברקע הרפואי בנסיבות מקרה דנן שכבר עברו שנים רבות מאז ביצוע העיקור ובארץ אין ניסיון בביצוע תיקון העיקור וכך האחוזים שצוינו בספרות הרפואית שהביא הרופא המנתח אינם רלוונטיים למקרה דנן ורוב הסיכויים שהתיקון לא יעלה יפה.

יצוין: גם אם הבעל יבצע את התיקון עדין תהא שרירה וקיימת עילת הגירושין מצד מאיס עלי וכפי שיפורט להלן. אומנם אם יבצע הבעל תיקון העיקור יועיל הדבר להיתר נישואין של הבעל לאישה אחרת – עיין שו"ת אגרות משה אבן העזר (חלק ד סימן ל) שדן בתיקון העיקור והגדרת תנאי היתרו לבוא בקהל.

טענת הבעל כי הניתוח נעשה לפני שנים ארוכות ואינו עילת רצונה של האישה להיפרד מבעלה, אינה עניין לנדון דידן:

כאשר העילה לגירושין היא איסור נישואין על פי ההלכה, אין כל משמעות לשאלה כמה זמן חלף מאז היווצרות האיסור.

מסקנה: אדם שעיקר עצמו ונעשה פצוע דכא אפילו שכבר נישא בהיתר אסור בבת ישראל וחייב לגרשה.

רמת הברור העובדתי הנדרש לצורך הקביעה של חיוב הגירושין וכפייתם

בטרם בואנו לקבוע שיש לכפות בעל לגרש את אשתו מחמת איסור לקיים יחסי אישות יש לדון ברמת הראיה הנדרשת לצורך קביעת האיסור עליו. לפי המתבאר בדברי הרמב"ם אין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

די בהודאת בעל הדין, היינו הבעל, שהאישה אסורה עליו. יש צורך בשני עדים לבירור האיסור לבעל על מנת שבית הדין יוכלו לכפות את הבעל לגרשה מחמת האיסור.

וזו לשון הרמב"ם לגבי איסור מחמת זנות האישה (הלכות אישות פרק כד הלכה יח):

אמרה לו אשתו שזינת תחתיו ברצונה – אין משגיחין בדבריה, שמא עיניה נתנה באחר, אבל אבדה כתובתה עיקר ותוספת ואבדה הבליות שהרי הודת בזנות. ואם היה מאמינה וסומכת דעתו על דבריה, הרי זה חייב להוציאה, ואין בית דין כופין את האיש לגרש את אשתו בדבר מדברים אלו עד שיבואו שני עדים ויעידו שזינת אשת זה בפניהם ברצונה, ואחר כך כופין אותו להוציא.

הנה מדברי הרמב"ם עולה שרק במקום שיש שני עדים שזינתה בית הדין מתערב וכופה אותו להוציא, ואין סומכין על דבריה, אף אם הוא מאמינה, לכפות אותו.

לכאורה יש לשאול: הרי בנידון דידן אין שני עדים המעידים שהבעל הוא פצוע דכא, האם אפשר לכפותו על ידי בית הדין?

אומנם בחידושי הריטב"א (מסכת קידושין דף פא ע"א ד"ה אמר רב מלקין על הייחוד) נקט שהודאת בעל דין עדיפה מעדים אף כשהנידון הוא שאלה איסור לבעל ולכן במקום שהבעל מודה שאסורה עליו כופין אותו לגרשה.

וזו לשונו: "[...] דלעולם אין בית דין מוציאין אשה מתחת בעלה עד דמודה בעל דאסירא ליה והודאתו עדיפא מעדים [...]"

דהיינו: על פי הודאת עצמו שאשתו אסורה לו – מדין 'שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא' כופין אותו לגרשה כאילו באו שני עדים.

רבים מהאחרונים סברו שאין לכפות בהודאת עצמו, וכשיטת הרמב"ם (עיין פתחי תשובה אבן העזר סימן קטו ס"ק לז המביא דברי כמה מהאחרונים בעניין זה).

תשובת הדבר בנוגע לנדון דידן היא שמלבד דבריו הרי יש לפנינו מסמך רפואי רשמי של רופא בית החולים אשר ביצע את העיקור וכלל הוא בדינו שאין אומן מרע אומנותו. עוד יש לחזק זאת שעדות הרופא במסמך היא פרוצדורה רפואית הנעשית בצוות ומגובה ברשומות בעלות משמעות משפטית מחייבת לצרכים שונים ולפיכך יש ליחס לה תוקף רב ולא רק מצד נאמנות הרופא גרידא על סמך מומחיותו. מחמת כן הפרוצדורה הניתוחית היא גם מילתא דעבידא לאיגלוויי, אם הדבר יידרש לעיין במסמכי בית החולים. כמו כן הוגשו מסמכים על תוצאות של שתי בדיקות זרע המאששות את ביצוע העיקור.

נוסיף ונברר שייתכן שגם לדעת הרמב"ם יש מצבים שאין הכרח שיבואו שני עדים.

בפסקי דין רבניים (משפטי שאול סימן לג) כתב הרה"ג שאול ישראלי זצ"ל על פי דברי הגאון רבי עקיבא איגר (בתשובה שבסוף ספר דרוש וחידוש) שאין צריך עדות גמורה:

[...] שנוטה לומר שאין צריך עדי זנות ממש, אלא כל שנאסרת עליו מעיקר הדין מכוח העדויות שישנן כגון עדי כיעור וקלא דלא פסיק, ולא רק מכוח הודאת עצמו ושוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא, גם בזה כופין על הגט [...]

ולפי זה, בנידון שלנו, שהאשה אסורה על הבעל, וזה מכוח הודאת האשה והרגלים לדבר, פשוט דלדעת הרמב"ם חייב להוציאה בגט [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אם כן נידון שלנו, נאסרת עליו לא מכוח דיבור הבעל שסומך על הודאתה, אלא מכוח עובדות המהוות "רגלים לדבר", והן המאשרות וסומכות את הודאתה, יש מקום לומר לדעת הרמב"ם שכופין אותו לגרשה.

לפי דבריו ודאי שדי בהוכחות הנוספות שיש לפנינו, מלבד הודאת הבעל, שיש לכופו לגרשה.

ההסבר דלעיל הוא לפי סברת חלק מהאחרונים בביאור דברי הרמב"ם ובהם רבי עקיבא איגר הנזכר שטעמו של הרמב"ם שכופין הוא כדי לאפרושי מאיסורא ולא סגי בהפרשה – שמא יבוא עליה, וכמו במעוברת חברו דלא סגי בהפרשה ובעינין גט. לכן גם אם לפי דברי הבעל הרי הוא אסור באשתו משום 'שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא' אין בית הדין כופין אותו להוציא, לאפרושי מאיסורא, בלי עדות ברורה.

אבל אם השאלה העומדת לדיון היא כאשר האישה תובעת גירושין והרי הבעל אסור בה מחמת דיבורו, והוא מעגנה בחינם, יש להסתמך על הודאתו כהודאת בעל דין בדיני טוען ונטען ולכן יש מקום אף לכפותו. נוסף ונדגיש שגם לדעת רבי עקיבא איגר שנקט שאין טעמו של הרמב"ם שכופין לגט בזינתה מחמת עיגון דילה – טעם דין זה הוא "כיון דהיא גרמה לכך, אין חוששים לתקנתה" אבל בנידון דידן גם רבי עקיבא איגר יסכים שיש לחוש לעיגון דידה, שהרי לא היא גרמה לאיסור, ואם כן לא ניזקק לעדות של שני עדים כדי לכפות אותו לגרשה ודי בהודאתו, וכפי שיבואר עוד להלן.

כסברה זו ביארו בענין דומה בפסקי דין רבניים (חלק ה פסק דין בעמוד 157) הרה"ג יעקב נ' רוזנטל – אב"ד, הרב ב' רקובר והרב ע' הדאיה זצ"ל. וזו לשונם שם:

[...] נראה דמה שכתב הרמב"ם דאין כופין הבעל כשאינן עדים שזינתה, הוא כשאינן האישה תובעת הגט, אבל אם היא תובעת גט כדי שלא תהא מעוגנת מאחר דאסורים לחיות יחד ואינו יכול לקיים עונתה, בזה סובר גם הרמב"ם דכופין.

אבל בשיטת הרמב"ם אין לנו הכרח מדבריו שהוא מדבר אף כשישנה תביעה מהאישה, דהרמב"ם בפרק כ"ד מאישות מדבר מצד האיסור דזינתה, ועל זה כתב הרמב"ם דאין כופין את הבעל אלא כשיש שני עדים, אבל כשהאישה תובעת גט, יתכן שהוא סובר דכופין את הבעל, דלא גרע מנולדו בבעל מומים של ריח הפה וכדומה, דכתב הרמב"ם שם (הלכות אישות, בפרק כה הלכה יא) דכופין את הבעל לגט, ואם מפני ריח הפה כופין, בזה לא כל שכן.

ועיין עוד בפסקי דין רבניים (חלק א עמוד 12) שדנו בדרך דומה, אימתי אין צריך דווקא שני עדים לכפותו לגרשה.

עוד הוסיפו שם בפסק הדין (שבחלק ה הנ"ל) נימוק נוסף לכפייה הנוגע גם לעניינינו – שאף אם נחוש לדעת הרמב"ם דבעינין שני עדים הרי לדעת הרמב"ם יש סיבה אחרת לכפייה וזו לשונם:

עוד נראה פשוט וברור דאף להרמב"ם דאין כופין היינו דוקא בלא באה בטענה של מאיס עלי, אבל בבאה גם בטענת מאיס עלי, הרי הרמב"ם בשיטתו בפרק י"ד מאישות הלכה ח' דמחמת טענה זו בלבד כופין הבעל לגרש וכמו שכתב: "אם אמרה 'מאסתיהו ואיני יכולה להיבעל לו מדעת' כופין אותו לשעתו לגרשה, לפי שאינה כשבויה שתיבעל לשנוא לה." והרי הרמב"ם עצמו הסובר דבהודאת שניהם אין כופין, סובר דבטענת 'מאיס

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עליי כופין, ואף דרבו החולקים על הרמב"ם, מכל מקום באמתלא ברורה הרבה פוסקים מודים לדברי הרמב"ם דכופין את הבעל לגרש.

לקמן נברר שגם במקרה דנן יש עילת גירושין מחמת טענת המאיסות שטענה האישה.

עולה מהאמור שוודאי הוא שהבעל מחויב לגרש את האישה מחמת שעיקר עצמו והוא 'פצוע דכא' ואפשר אף לכפותו על כך.

טענת 'מאיס עלי'

מכלל טענות האישה עולה וזועקת טענתה שהבעל מאוס עליה מחמת התנהגותו המבזה כלפיה, הקללות שקילל אותה, הפגיעה בילדים והדרישות שלו בהקשר של יחסי האישות ביניהם. אף אם נקבל את טענת הבעל שדרישותיו ממנה היו בתחום המותר לבעל לבקש מאשתו, דומה שהאובססיביות שלו בתחום הזה חרגה מהמקובל ותחושתה אכן הייתה כתיאור הרמב"ם שהיא חשה כשבויה בידיו. אין ספק שלבעל היו ההתנהגויות נוספות מוזרות, כגון: החלפת המלבושים, הפסקתו לעבוד והסתגרות לעצמו והעולה על כללנה, פנייתו לעקר את עצמו בהליך ניתוחי – דבר המנוגד לחלוטין להלכה וגורם להחטיא עצמו ואת אשתו. אומנם העיקור היה לפני שנים רבות אך הוא מצטרף למכלול האירועים שהחמירו לאחרונה עד אשר הביאו את האישה להגיע לכלל מסקנה שאין היא מסוגלת ומוכנה לחיות במחיצתו.

אלא שהבעל טוען שרוח שטות תפסה את האישה ברצונה להתגרש ולבסס טענתו צירף מכתבי איחולים ליום ההולדת של הבעל ובהזדמנויות אחרות המלמדים לטענתו שבאמת היא אוהבת אותו. מעיון במצורפים ניתן להבחין שיש יסוד של אהבה אבל יש עימה ציפייה לדבר חדש ומתוקן יותר.

אין ספק שהאישה, למרות כל הקשיים שחוותה במהלך חיי הנישואין, עשתה מאמץ אדיר לשמר אותם. בטרם הגשת התביעות לעת המשבר ביוני 2014 היא שיזמה ופנתה לשירותי הרווחה ליעוץ נישואין שנמשך בפגישות שבועיות במשך כשנה עד אשר הבעל החליט להפסיקו מחוסר שביעות רצונו מהטיפול כמפורט בתסקיר מיום ז' במרחשוון תשע"ו (20.10.2015) שצירף הבעל. כאשר ראתה האישה שאין סיכוי לתיקון עשתה מעשה והגישה את תביעותיה.

עוד מפורט באותו תסקיר שהוגש לבית המשפט אודות המצב הזוגי :

משיחות עם העובדות הסוציאליות המטפלות במשפחה עולה כי מדובר בזוג הנשוי שנים רבות שלאורך כל השנים התמודדו עם מערכת זוגית רווית מתחים, קונפליקטים ואי הסכמות בנושאים שונים. עוד עלה כי האם נטתה בעבר להשתיק את מצוקתה ולוותר על דעותיה וצרכיה וכי האב נטה להגיב בגישה שאינה מתפשרת. במהלך הטיפול, נעשה ניסיון לייצר דרכי תקשורת מועילות ומכבדות ביניהם אולם עדיין חש האב כי רצונותיו וצרכיו אינם מסופקים והמשיך להקשיח את עמדותיו.

מדווח העובדות הסוציאליות עולה כי האם ביטאה חשש ופחד אל מול הצהרותיו של האב כי "ירמוס אותה ויהפוך אותה לאישה כנועה" [...] האב מצדו ביטא תחושות של מצוקה, תסכול, בדידות וחוסר אונים אל מול האם ואל מול דרישותיה, ולטענתו ניתקה אותו מהילדים ולא נענתה לצרכיו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאחר שהבעל לא הכיר ברצונותיה ובצרכיה של האישה ופרש מתהליך הייעוץ הגיעה האישה למסקנה שכלו כל הקיצין והגישה תביעת גירושין.

לצורך הדוגמה נתייחס לאחד המכתבים המצורפים לסיכומי הבעל. המכתב נכתב ליום הולדת המ"ג (הארבעים ושלשה) של הבעל בעת שהצדדים היו מצויים כתשעה חודשים במסגרת הליך ייעוץ הנישואין. כך נכתב אחר ביטוי החיבה וברכת מזל טוב שהיפוך אותיות המ"ג ילמדו: "[...] אברך אותך שג"מ אם דברים לא נראים בחיים כמו מחשבתך או השקפתך תזכור שג"מ לשני יש את דעתו שלו ויהיה לך קל [...]"

המעייין יראה איך האהבה הגלויה והתוכחה המסותרת, התואמות לתיאור בתסקיר, לא הועילו ולא הפכו את ליבו של הבעל להבין לליבה של אשתו. לכן הגיעו הדברים למקום שהגיעו.

חיזוק לטענת 'מאיס עלי' יש מנכונות האישה מוכנה לוותר על כתובתה אם יסודר הגט במועד הראשון שיקבע בית הדין כפי שאמרה בדיון ביום ח' בכסלו תשע"ח (26.11.2017).

סיכום: אין ספק שהתנהגותו השתלטנית של הבעל בתחומים שונים, גם אם אינה אלימה פיזית כלפי האישה, גרמה להתפתחות סלידת האישה ממנו. נוסף על כך התנהגותיו המוזרות של הבעל שחלקן פורטו לעיל החמירו בתקופה האחרונה שקדמה להגשת התביעה וחיזקו את סלידתה עד אשר גמרה אומר בליבה לעשות מעשה ולהיפרד ממנו מחמת מאיסותו עליה.

מסקנת הדברים: בית הדין מקבל את טענת האישה שהבעל מאוס עליה באמתלה מבוררת.

כתובה

לעת עתה, על בסיס הסכמת האישה בעבר כמצוין לעיל, בית הדין אינו קובע את חיוב הבעל בכתובה.

אם תבקש האישה לחייב את הבעל בכתובה ישקול בית הדין בקשתה.

פסק דין

לאור כל האמור מחליט בית הדין כדלהלן:

א. בית הדין מחייב את הבעל לגרש את אשתו.

ב. הבעל אסור לבוא בקהל מחמת היותו 'פצוע דכא'.

ג. יש לפתוח תיק לסידור גט ולזמן את הצדדים לסידור הגט.

מותר לפרסם בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ט' בסיוון התשע"ח (23.5.2018).

הרב סיני לוי

הרב ישראל דב רוזנטל

הרב יוסף יגודה – אב"ד